

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Marie Žiškové v právní věci **žalobce A. Š.**, zastoupeného JUDr. Jiřím Oblukem, advokátem se sídlem Ostrava 1, Veleslavínova 4, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 10. 2002, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě, ze dne 19. 8. 2003, č. j. 21 Ca 337/2002-44,

takto:

- I.** Usnesení Krajského soudu v Ostravě, ze dne 19. 8. 2003, č. j. 21 Ca 337/2002-44, **se zrušuje.**
- II.** Řízení o uložení pořádkové pokuty **se zastavuje.**
- III.** Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 26. 6. 2003, č. j. 21 Ca 337/2002-34, Krajský soud v Ostravě (rozhodující specializovanou samosoudkyní JUDr. G. S.) odmítl dle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. žalobcovu žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 10. 2002, č. j. 500 517 110, kterým mu byl odňat plný invalidní důchod. Důvodem odmítnutí žaloby bylo nesplnění podmínek řízení, neboť napadené rozhodnutí žalované nebylo žalobci doručeno zákonem stanoveným způsobem.

V podání ze dne 11. 8. 2003, posouzeném krajským soudem jako kasační stížnost proti uvedenému usnesení, žalobce doslova uvedl: „*Celý život jsem pracoval a dřel na vaše rozežrané prdele, když jsem onemocněl, mám od vás jen čísla paragrafů. Já jsem vyučený a dělám na stavbě, vám darmožroutům nerozumím, nejsem právník. Ale nesouhlasím s tím usnesením, které jste mi poslali ze dne 26. června 03. Podejte kasační stížnost k Nej. spra. soudu v Brně. Paní G.o, já se rozhodl, že vás přežiju i s tím důchodem 3 600 Kč proti Vaším 14ti platům. Můžete mě žalovat, určitě na to máte!!!“.*

Krajský soud poté usnesením ze dne 19. 8. 2003, č. j. 21 Ca 337/2002-44, žalobci udělil pořádkovou pokutu 3 000 Kč, kterou byl žalobce povinen zaplatit na účet krajského soudu do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. V odůvodnění uvedl, že žalobce dne 11. 8. 2003 podal na poště kasační stížnost proti usnesení ze dne 26. 6. 2003, přičemž obsah tohoto podání byl hrubě urážlivý. Vzhledem k tomu krajský soud uložil žalobci podle § 44 odst. 1 s. ř. s. pořádkovou pokutu. Při uvážení výše uložené pořádkové pokuty krajský soud přihlédl k tomu, že žalobce byl v předmětné době poživitelem částečného invalidního důchodu ve výši 3 544 Kč měsíčně.

Ve včas podané kasační stížnosti, založené na důvodu dle § 103 odst. 1 písm. a), odst. 2 s. ř. s., žalobce obecně konstatoval, že krajský soud vycházel pouze z jeho jednání a chování, aniž by je posoudil komplexně v rámci celého soudního sporu, včetně jednání žalované vůči němu před zahájením soudního řízení, a tak na základě nesprávného posouzení jeho jednání rozhodl nezákonně. Konkrétně pak uvedl, že v roce 1995 onemocněl rakovinou žaludku, v důsledku čehož byl uznán plně invalidním a s účinností od 1. 8. 1995 mu byl přiznán plný invalidní důchod. Jeho zdravotní stav se po sedmi letech patrně zlepšil natolik, že na základě vyšetření a závěrů posudkového lékaře mu byl rozhodnutím žalované ze dne 3. 10. 2002 plný invalidní důchod odňat. Toto rozhodnutí mu však nebylo doručeno. Rozhodnutím žalované ze dne 25. 10. 2002 mu pak byl přiznán částečný invalidní důchod ve výši 3 544 Kč. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce opravný prostředek, v němž poukázal na nedoručení rozhodnutí ze dne 3. 10. 2002. Žalovaná mu přestala vyplácet plný invalidní důchod a ode dne 2. 12. 2002 začala vyplácet pouze částečný invalidní důchod. Žalobce (padesátník se změněnou pracovní schopností) se pak marně pokoušel získat zaměstnání v místě bydliště, byl tak přinucen za prací denně dojíždět 50 km.

Usnesením ze dne 26. 6. 2003, č. j. 21 Ca 337/2002-34, pak krajský soud návrh žalobce ze dne 10. 11. 2002 (opravný prostředek) odmítl s poukazem na nedoručení rozhodnutí o odnětí plného invalidního důchodu žalobci, protože je krajský soud nemohl přezkoumat. Toto rozhodnutí žalobce evidentně nepochopil a v domnění, že „nikde nenajde zastání“ podal dne 11. 8. 2003 proti tomuto usnesení kasační stížnost, jejíž obsah krajský soud posoudil jako hrubě urážlivý.

Žalobce připustil, že podání formuloval přinejmenším nešťastně a nevhodně a použil slova, která se krajského soudu mohla dotknout a urazit jej. Následně „vychladl“ a uvědomil si nevhodnost svého jednání, avšak ve věci nic neudělal. Skutečnost, že mu krajský soud dal vlastně za pravdu, pochopil až poté, co mu význam rozhodnutí soudu vysvětlil advokát přidělený Českou advokátní komorou. Současně vzal kasační stížnost ze dne 11. 8. 2003 zpět.

Díky nepochopení právního významu usnesení o odmítnutí návrhu je žalobce chápal jako další křivdu proti své osobě a ovládan beznadějí a vztekem proti němu podal předmětnou kasační stížnost. Obecně lze podání posoudit jako urážlivé, s ohledem na celý případ v jeho komplexnosti a dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav žalobce je však na jeho jednání třeba pohlížet s trochou shovívavosti a trpělivosti. Je typickým znakem kauz týkajících se sociálního zabezpečení, že žalobci jsou mnohdy pod nepříznivým vlivem svého špatného

zdravotního stavu a často nízké životní úrovně, což má nepochybně vliv na jejich psychický stav.

Žalobce poukázal na rozhodnutí Krajského soudu v Praze, který v trestní věci (trestný čin pomluvy) judikoval, že státní orgán má snést i případný slovní atak ze strany nespokojeného účastníka řízení a neměl by být přecitlivělý.

Uzavřel, že krajský soud se zabýval pouze žalobcovým jednáním před soudem, aniž by přihlédl k jeho životní situaci, k psychickému tlaku z působenému dlouhodobým nepříznivým zdravotním stavem a k jednání žalované a posudkového lékaře ve vztahu k žalobci. Pro žalobce je i částka 3 000 Kč zásadní, neboť je podstatným zásahem do jeho měsíčního rozpočtu, když představuje téměř celý jeho částečný invalidní důchod.

Na základě výše uvedeného navrhl zrušení napadeného usnesení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí krajského soudu v mezích důvodů vymezených stížnostními body (§ 109 odst. 3 s. ř. s.) a shledal kasační stížnost důvodnou.

Podle § 44 odst. 1 s. ř. s. může být usnesením uložena jako pořádkové opatření pořádková pokuta do výše 50 000 Kč tomu, kdo neuposlechne výzvy soudu nebo učiní urážlivé podání či přednes.

Smyslem tohoto institutu, je jednak zajištění hladkého průběhu soudního řízení, jednak ochrana jak veřejné autority, kterou soud zastává, tak osobnostních práv osob účastnících se řízení v širokém smyslu (účastníků řízení, osob na řízení zúčastněných, svědků, tlumočnicků, atd.). Uložení pořádkové pokuty je nejpřísnějším a proto krajním pořádkovým opatřením a lze ji tak uložit jen tam, kde domluva, napomenutí či jiné mírnější prostředky nevedly k nápravě.

V daném případě bylo důvodem uložení pořádkové pokuty urážlivé podání. Po stránce objektivní je urážlivým každý výrok, kterým se autorita úředních orgánů zjevně snižuje nebo kterým jsou porušena osobnostní práva jiných osob. Nelze však též odhlédnout od toho, že nutným atributem demokratické formy státu je svoboda slova, svoboda výměny názorů, vysoká míra kritičnosti a v té souvislosti odstranění nedotknutelnosti představitelů státní moci. Taková kritičnost jako společenský fenomén je prezentována i v masmédiích a výrazně nevybočuje z tolerovaného rámce společenského vědomí. S ohledem na ústavně garantovanou svobodu projevu tedy nelze nikomu upírat ani právo na kritiku soudu a práce jednotlivých soudců. Každá svoboda však má své meze, takže i svoboda projevu je přípustná pouze do takové míry, aby se nedostala do rozporu s oprávněnými zájmy na svobodném rozvoji ostatních členů společnosti. Kritiku lze považovat za oprávněnou, pokud svým obsahem a formou nevybočuje z účelu kritiky věcné způsobem, jenž by se dotýkal cti kritizovaného.

Na celou věc je pak nutno nahlížet též v souladu s judikaturou Ústavního soudu (srov. nález ze dne 17. 10. 2000, sp. zn. I. ÚS 211/99) i Evropského soudu pro lidská práva (např. věc *Castells v. Španělsko*, série A č. 236), podle níž institucím a orgánům, jež reprezentují veřejnou moc státu a v důsledku toho jsou nositeli rozhodnutí, jež občané napadají, přísluší vždy větší dávka tolerance, velkorysosti a nadhledu, než je tomu u jednotlivých občanů, a to i přesto, že soudům při posuzování základního práva na svobodu projevu přísluší ve jménu zachování autority a nestrannosti soudní moci zvláštní ochrana (srov. čl. 10 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).

Stěžovatel ve svém podání napadl soudcovský stav (výrazy „*vaše rozežrané prdele*“ a „*vám darmožroutům*“), a to též ve vztahu k soudkyni rozhodující ve věci („*vás přežiju i s tím důchodem 3 600 Kč proti Vaším 14ti platům*“). Krajský soud shledal bez bližšího

zdůvodnění obsah předmětného podání hrubě urážlivým (i když podle § 44 odst. 1 s. ř. s. by, na rozdíl od § 53 odst. 1 o. s. ř., pro uložení pořádkové pokuty postačovalo, kdyby se jednalo o podání či přednes pouze urážlivé). Nejvyšší správní soud však dospěl při hodnocení obsahu stěžovatelova podání ve vztahu k naplnění pojmu "urážlivé podání" k jinému závěru. Pro aplikaci § 44 s. ř. s. na znevažující jednání stěžovatele vůči soudcům obecně a konkrétně vůči soudkyni JUDr. G. S. totiž není rozhodující, zda uražený soudcovský stav či uražená soudkyně subjektivně utrpěli na své autoritě, ale podstatné je, zda šlo o jednání objektivně způsobilé vyvolat takový následek, tedy zda s ohledem na výše uvedené skutečně šlo o jednání urážlivé.

Pojem hrubé urážky je přitom soudní praxí vykládán jako zvláště urážející útok na čest, pověst a vážnost napadeného. Pouhá urážka se logicky od urážky hrubé liší v míře své intenzity. Může být spáchána verbálně (ústně, písemně) i nonverbálně (posunky, aj.).

I posledně uvedená definice však připouští různou interpretaci, přičemž zákon neobsahuje žádné další výslovné ustanovení, které by mohlo napomoci hodnotit charakter konkrétního výroku či skutku z toho hlediska, zda jde o urážku předpokládanou § 44 odst. 1 s. ř. s.

Lze se tak setkat zejména s verbálními útoky vulgární povahy, kde není pochyb o naplnění pojmu i tzv. hrubé urážky, obdobně jako v případě neslušných vyjádření o inteligenci napadeného, případně označení názvy některých zvířat apod.

V projednávaném případě stěžovatel ve svém podání skutečně užil expresivních výrazů, které lze ze subjektivního hlediska zajisté označit za urážlivé, znevažující soudcovský stav a tedy i napadenou soudkyni. I při ne zcela osobním verbálním útoku lze shledat jeho schopnost dotknout se cti adresáta a subjektivně jej tedy lze pociťovat jako urážející. V kasační stížnosti stěžovatel sám označil své jednání za nevhodné.

Jednání stěžovatele nemůže ospravedlňovat ani skutečnost, že v předmětné právní věci vystupoval jako účastník řízení. Lze připustit, že účastník řízení může zasáhnout v rámci uplatňování svých oprávněných zájmů do cti jiného občana, a to zejména v rámci případných hodnotících úsudků, např. o osobách vypovídajících v určitém stupni jednání. V takovém případě by mohlo přicházet v úvahu vyloučení neoprávněnosti i určitých znevažujících výroků, ale pouze za předpokladu, že by šlo o výroky nutné k uplatnění zákonných práv.

Předmětné jednání stěžovatele však rozhodně nelze pokládat za nutné k hájení právních zájmů. Svůj nesouhlas s rozhodnutím soudu měl stěžovatel možnost vyjádřit v podané kasační stížnosti kultivovaným způsobem, tedy aniž by bylo třeba vybočovat z rámce věcné a především slušné kritiky. Ani kdyby instančně nadřazený soud shledal pochybení v rozsahu provedeního dokazování či v hodnocení provedených důkazů nebo v aplikaci právních závěrů soudem I. stupně, neospravedlňovalo by to případná hanlivá či urážející vyjádření na adresu soudu či konkrétního soudce.

Avšak i když lze užití výše zmíněných výrazů v kontextu obsahu předmětného podání subjektivně považovat za urážející, nelze je, jak vyplývá z předchozích úvah, právě s ohledem na povinnost soudu přistupovat k hodnocení takových výroků s nadhledem a tolerancí, považovat za výrazy urážlivé ve smyslu § 44 s. ř. s., neboť tyto nelze samostatně ani ve vzájemných souvislostech považovat za znevažující, potupující či vulgárně zesměšňující útoky na vážnost a čest, a to ať už soudců obecně, tak i konkrétní soudkyně.

V daném případě se jedná o jakési až hanlivé vyjádření, přirovnání, při určitém nadhledu ztrácející své ostří, užívané z pocitů ryze osobní roztrpčenosti. Jde též o vyjádření vzdoru, i když dosti specifickým způsobem. Ani v jednom případě však stále ještě objektivně nenaplnující intenzi výše definovaného pojmu urážky ve smyslu § 44 s. ř. s., zakládající důvod pro uložení pořádkové pokuty. Společenská nebezpečnost jednání stěžovatele

byla vzhledem ke všem okolnostem (pocit frustrace z procesního „neúspěchu“ ve specifické kauze týkající se důchodového pojištění, nemoc stěžovatele a jeho sociální situace, nízká intenzita vulgarity či neslušnosti, ...) velice nízká.

Krajský soud se tak dopustil nezákonnosti, když v předcházejícím řízení nesprávně posoudil právní otázku. Pořádkové opatření ve formě pořádkové pokuty stěžovateli nemělo být v daném případě uloženo. S ohledem na tento závěr se Nejvyšší správní soud již nezabýval otázkou výše pořádkové pokuty.

Nejvyšší správní soud tedy shledal kasační stížnost důvodnou, a proto napadené usnesení krajského soudu zrušil. Vzhledem k tomu, že nebyly splněny materiální podmínky pro uložení sankce, krajský soud tak neměl řízení o uložení pořádkové pokuty vůbec zahajovat, nezbylo než současně se zrušením napadeného usnesení krajského soudu řízení o uložení pořádkové pokuty zastavit podle § 110 odst. 1 s. ř. s.

Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 3 s. ř. s., podle něhož žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, bylo-li řízení zastaveno.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. ledna 2005

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu